

| STRATEGIE VOOR EEN ENERGIENEUTRALE REGIO IN 2050

Als regio energieneutraal worden tegen 2050 is een grote uitdaging. De regionale energiestrategie stelt voor hoe we deze doelstelling kunnen bereiken. Zeven speerpunten staan hierbij centraal: alle gebouwen energieneutraal tegen 2050, vijf keer meer hernieuwbare energie in 2020, een duurzamere mobiliteit, openbare gebouwen energieneutraal binnen 25 jaar, het preventief tegengaan van energie-armoede en competitieve energieprijzen. Deze strategie is het resultaat van een tweejarig denkproces met lokale besturen, streekorganisaties en experts.

1

CONTEXT: ENERGIE IN TRANSITIE, KLIMAAT ONDER DRUK

DE EUROPESE ENERGIETRANSITIE

De Europese Unie beoogt een transitie naar een duurzaam en koolstofarm energiesysteem tegen 2050. Dit als antwoord op stijgende energieprijzen, de klimaatopwarming, de eindigheid van energiebronnen en een te grote afhankelijkheid van import van energie. Door meer hernieuwbare energie en meer energie-efficiëntie in woningen, bedrijven en mobiliteit wil de EU de CO₂-uitstoot met 80% à 95% reduceren tegen 2050.

Deze energietransitie is vandaag al gestart. Zo stelt de EU de 20/20/20-doelstellingen voorop: 20% hernieuwbare energie, 20% meer energie-efficiëntie en 20% minder CO₂ tegen 2020.

EEN REGIONAAL ANTWOORD

De regionale energiestrategie is het Zuid-West-Vlaamse antwoord op de Europese energietransitie.

Deze visie is het resultaat van een denkproces aan de hand van regionale energiefora en expertenwerkgroepen en stond onder begeleiding van een regionale energiestuurgroep. Ze synthetiseert de kennis van lokale besturen en streekorganisaties, aangevuld met nieuwe inzichten op basis van studiewerk en advies van externe experts.

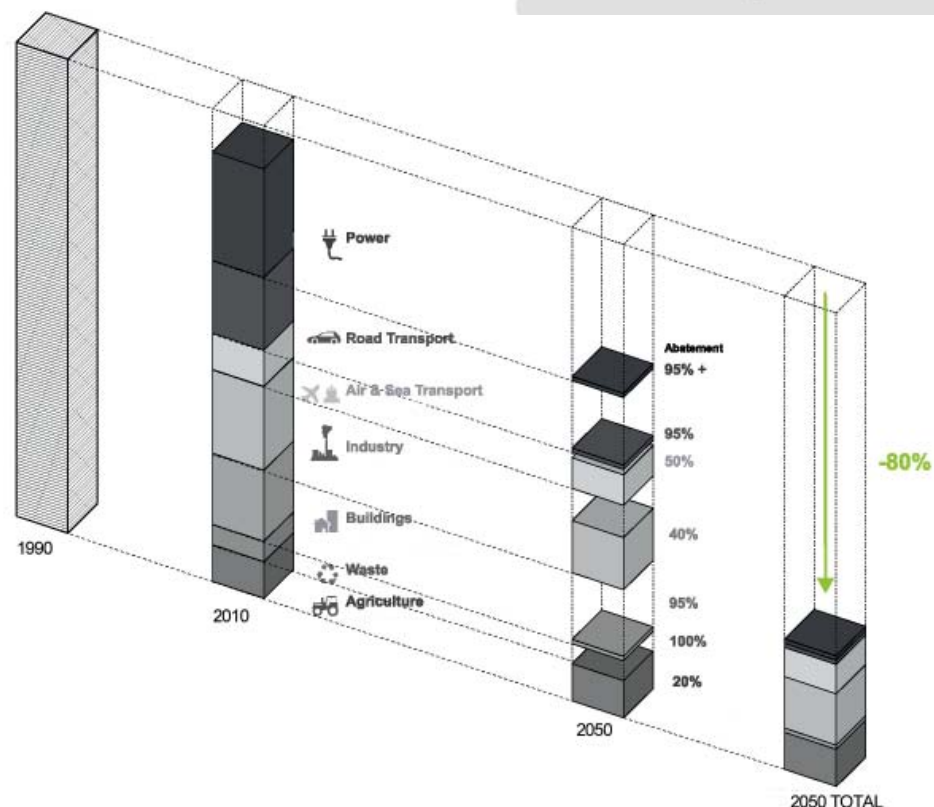
Regionaal maatwerk is wenselijk om in te spelen op specifieke uitdagingen en knelpunten en om rekening te houden met de kracht van Zuid-West-Vlaamse lokale besturen en streekactoren.

ÉÉN CENTRALE MISSIE

De energiestrategie schuift voor Zuid-West-Vlaanderen één centrale missie naar voor: "Zuid-West-Vlaanderen energieneutraal in 2050, met als tussenstap -30% CO₂ in 2020". Dát is de energie-uitdaging voor Zuid-West-Vlaanderen. Energieneutraal betekent hier: in 2050 de netto CO₂-uitstoot door energie tot nul herleiden.

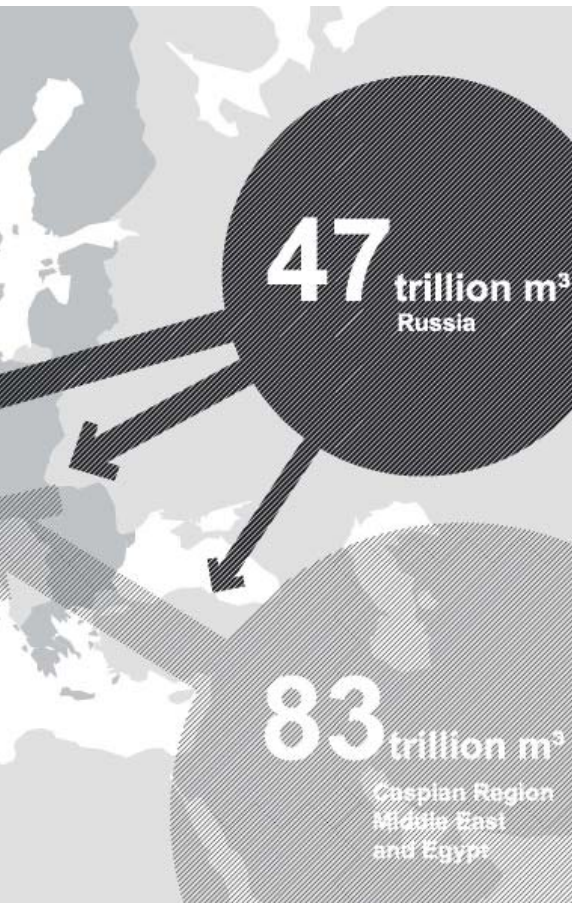

FIGUUR: EEN VERMINDERING VAN 80% VAN DE CO₂-UITSTOOT IN EUROPA TEGEN 2050 BETEKENT DAT SOMMIGE SECTOREN 95% REDUCTIE MOETEN REALISEREN (VB. WEGVERKEER). BIJ ANDERE SECTOREN IS DIT VEEL MINDER (VB. ONDERNEMEN). DE INSPANNING IS DAAROM NIET MINDER GROOT, MAAR DE MOGELIJKHEDEN ZIJN DAN OOK NIET OVERAL GELIJK. (BRON: EUROPEAN CLIMATE FOUNDATION)

2

SPECIFIEKE ENERGIE-UITDAGINGEN VOOR ZUID-WEST-VLAANDEREN

FIGUUR: DE ENERGIEZEKERHEID VAN EUROPA. MOMENTEEL STEUNT DE EUROPESE ENERGIECONSUMPTIE WEINIG OP EIGEN ENERGIEBRONNEN. HET GROS VAN DE ENERGIE WORDT INGEVOERD (BRON: EUROPEAN CLIMATE FOUNDATION)

MINDER ENERGIE-AFHANKELIJK

In Zuid-West-Vlaanderen wordt momenteel weinig energie geproduceerd: ongeveer 1,5% van het totale verbruik. Dit maakt de regio sterk afhankelijk van import, dus ook kwetsbaar. Vandaag wordt 12,5% van de bruto toegevoegde waarde van Zuid-West-Vlaanderen gespendeerd aan energie, goed voor meer dan € 1 miljard. Een groter aandeel hiervan moet kunnen terugvloeien naar de regio ter ondersteuning van de sociale en economische ontwikkeling.

MEER ENERGIE-EFFICIËNTE GEBOUWEN

In onze eigen energie voorzien lijkt niet onmiddellijk haalbaar: zo zouden er 1.500 windturbines nodig zijn om de volledige energiebehoefte te dekken. Beter is om eerst de energievraag terug te schroeven, bijvoorbeeld bij gebouwen. Zo zijn woningen goed voor 36% van de CO₂-uitstoot.

De energietransitie laat zich op korte termijn voelen. Zo moeten alle nieuwe woningen –en grondige renovaties– vanaf 2021 “quasi energieneutraal” worden, en moeten ze vanaf 2014 hernieuwbare energie opwekken. Lokale overheden moeten hierin een voortrekkersrol en voorbeeldrol opnemen.

ENERGIEKOST EN ENERGIE-ARMOEDE

Andere specifieke uitdagingen zijn de hogere energiekost, de specifieke ondernemingsstructuur met vele KMO's, een ruimtelijk patroon dat geënt is op autoverkeer en een hoger risico op energie-armoede.

EEN INTEGRAAL LOKAAL ENERGIEBELEID

Lokale besturen en streekactoren bezitten een aantal hefboomen om de energiekost en het energieverbruik onder controle te houden. Hoewel prijszetting niet onder de bevoegdheid valt, kunnen we op andere beleidsdomeinen wel een verschil maken: mobiliteit, stedenbouw, woonbeleid, milieu- en duurzaamheidsbeleid, eigen gebouwenpatrimonium, etc.

Dit moet complementair zijn met de oplossingen die door de “energiesector” geformuleerd worden zoals “smart grids”. Energie is een thema dat raakt aan vele beleidsdomeinen. Een integrale kijk op energie is dus wenselijk.

EEN GEÏNTEGREERD LOKAAL ENERGIEBELEID

Daardoor zijn geïntegreerde oplossingen de sleutel tot succes: een goede coördinatie van acties binnen verschillende beleidsdomeinen die elkaar versterken omdat ze bijdragen tot eenzelfde doelstelling: een energieneutrale regio in 2050.

3

DE REGIONALE ENERGIESTRATEGIE

Zuid-West-Vlaanderen schuift één centrale missie naar voor: “energie neutraal in 2050”. Dit betekent dat we de energievraag moeten terugschroeven (stap 1) zodat we de resterende energiebehoefte kunnen invullen met 100% hernieuwbare energie (stap 2).

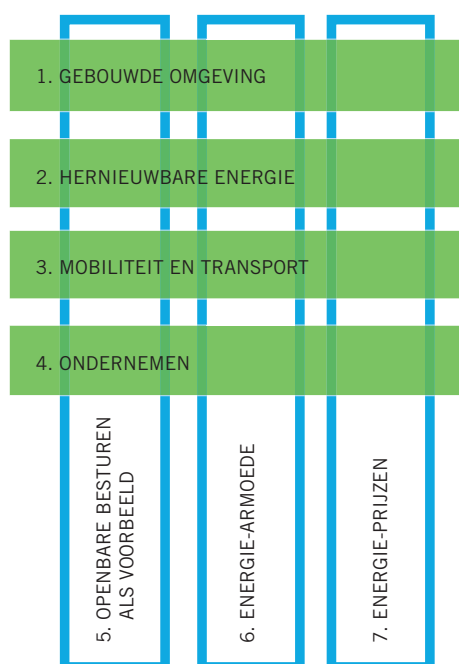
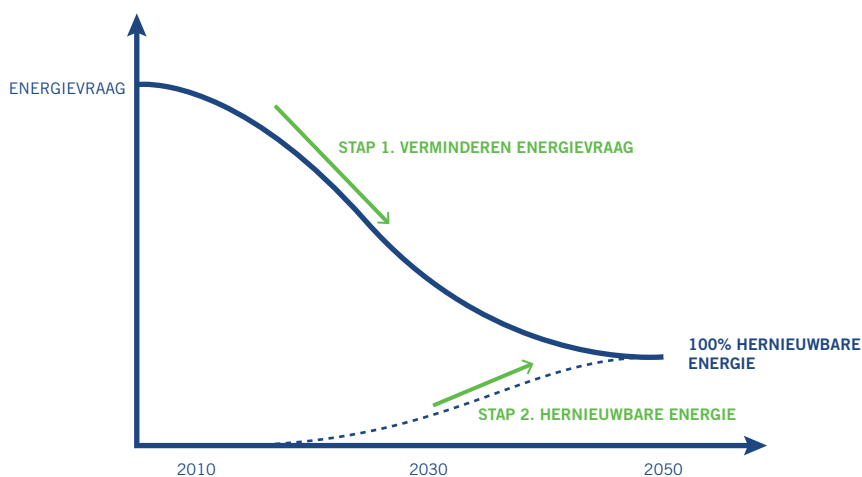
In de energiestrategie zijn zeven thema’s afgebakend. Aan de hand van die thema’s werd de energiestrategie verder uitgewerkt.

Er zijn vier “hardere” thema’s die CO₂-gerelateerd zijn: gebouwde omgeving, hernieuwbare energie (vermijden van CO₂), mobiliteit en transport en ondernemen.

Er zijn drie “zachtere” thema’s die dwars doorheen de vier harde thema’s lopen: de voorbeeldrol van openbare besturen, energie-armoede en energieprijzen.

Voor elk van die thema's werd een “transitiepad” ontwikkeld.

Het transitiepad steunt op een analyse van de huidige situatie, de trends en uitdagingen. Het transitiepad geeft aan hoe we een strategische doelstelling, gekoppeld aan het thema, kunnen bereiken. Tenslotte worden aansluitend op het transitiepad voorstellen voor concrete acties aangereikt.

1. ALLE GEBOUWEN ENERGIENEUTRAAL IN 2050

70% van de gebouwen in 2050 staat er nu al. De grote uitdaging zit dus in de opwaardering van het bestaand patrimonium. Bouwers en verbouwers moeten we beter ondersteunen. Bestaande initiatieven moeten verenigd worden in trajecten op maat en hernieuwbare energie moet geïntegreerd worden in de gebouwde omgeving.

4. ENERGIE-EFFICIËNTE ONDERNEMINGEN

De talrijke KMO's in onze regio moeten bijgestaan worden om energiezuinig te bouwen of hernieuwbare energieproductie te benutten. Laagdrempelige instrumenten zoals audits en groepsaankopen kunnen hierbij helpen. Daarnaast moeten energieconcepten op schaal van bedrijventerreinen uitgewerkt worden.

7. COMPETITIEVE ENERGIE-PRIJZEN

Zuid-West-Vlaanderen kampt met een hogere energiekost dan het Vlaams gemiddelde. Om dit aan te pakken, moet de hernieuwbare energie lokaal verankerd worden, groepsaankopen gestimuleerd worden en de belangen verdedigd worden bij de hogere beleidsniveaus.

2. VIJF KEER MEER HERNIEUWBARE ENERGIE IN 2020

Nu wordt 1,1% van het verbruik lokaal geproduceerd, tegen 2020 zou dit 5,5% moeten worden. Dit zou tot 12,5% kunnen toenemen. De energievraag reduceren blijft natuurlijk de eerste prioriteit.

5. PUBLIEKE GEBOUWEN ALS VOORBEELDFUNCTIE

Een geloofwaardig lokaal en regionaal energiebeleid naar burgers en bedrijven toe kan niet zonder dat openbare besturen zelf de toon zetten nemen. Dit kan door zelf energieneutraal te (ver) bouwen en hefboomprojecten rond hernieuwbare energie op te zetten.

3. UITGEBREIDER OPENBAAR VERVOER EN FIETSNETWERK

Een regionaal openbaar vervoersnetwerk van bussen, trams en/of lightrail moet de verstedelijkte band Wervik-Kortrijk-Waregem beter bedienen.

De uitbouw van een zeer fijnmazig fietsnetwerk sluit hierbij aan. Nieuwe stedenbouwkundige ontwikkelingen -zoals woonwijken, bedrijventerreinen en winkelcentra- moeten geënt worden op deze structuren.

6. ENERGIE-ARMOEDE PREVENTIEF BEHANDELEN

Niet alleen OCMW's, maar ook lokale besturen en streekactoren moeten een preventief beleid voeren voor gezinnen met een risico op energie-armoede: huurders en lage inkomens. Actievere begeleiding kan hen beschermen: advies over wisselen van leverancier, begeleiding bij woningrenovatie, een woningrenovatieprogramma...

4

CO₂-BAROMETER VAN ZUID-WEST-VLAANDEREN

De evolutie van de CO₂-uitstoot is een uitstekende indicator die de weg wijst naar een duurzamer energiesysteem. Minder CO₂ duidt immers op minder energieverbruik en/of meer energie-efficiëntie en/of meer hernieuwbare energie.

Deze CO₂-barometer inventariseert de emissies in 2009 van woningen, industrie, landbouw, handel en diensten, transport en mobiliteit en andere (afval, afvalwater, opname CO₂ door natuur). Ook de hernieuwbare

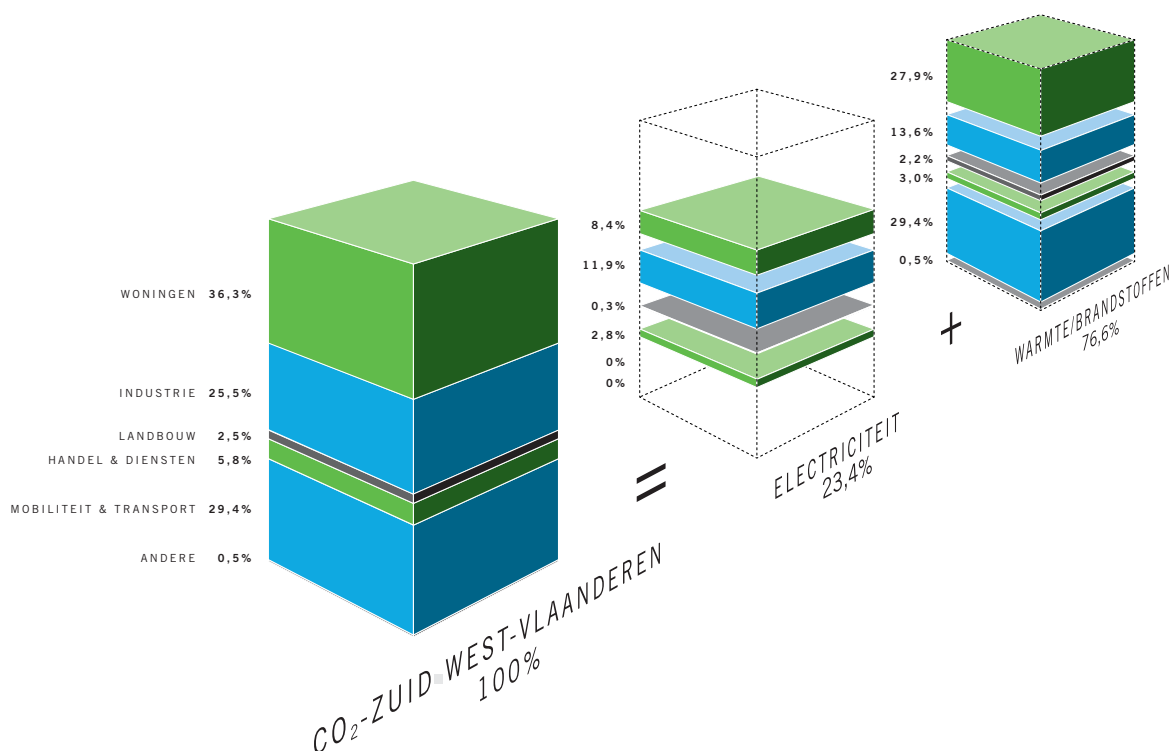
energieproductie en de hierdoor vermeden CO₂-emissies worden in kaart gebracht.

3/4de van de CO₂-uitstoot komt van het gebruik van brandstoffen voor verwarming van gebouwen, transport... 1/4de wordt veroorzaakt door elektriciteit.

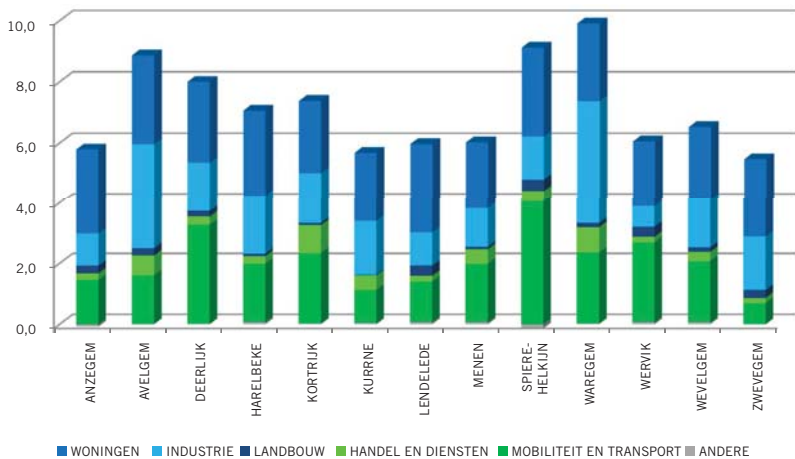
Woningen zijn goed voor 36,3% van de totale CO₂-uitstoot, gevolgd door mobiliteit en transport (29,3%) en de industrie (25,5%). De natuur absorbeert dan weer netto een klein percentage CO₂ (0,5%).

We besluiten dat bij gebouwen het meeste CO₂ bespaard kan worden: woningen en gebouwen voor handel, diensten en industrie stoten samen 40% à 50% uit.

De resultaten omvatten de rechtstreekse CO₂-uitstoot (door lokaal gebruik van brandstoffen, "scope 1") en de onrechtstreekse CO₂-uitstoot (die samenhangt met de productie van de aangekochte elektriciteit, "scope 2"). De barometer combineert verschillende gegevensbronnen, en is opgemaakt volgens de methodologie van de "Covenant of Mayors" van de EU.

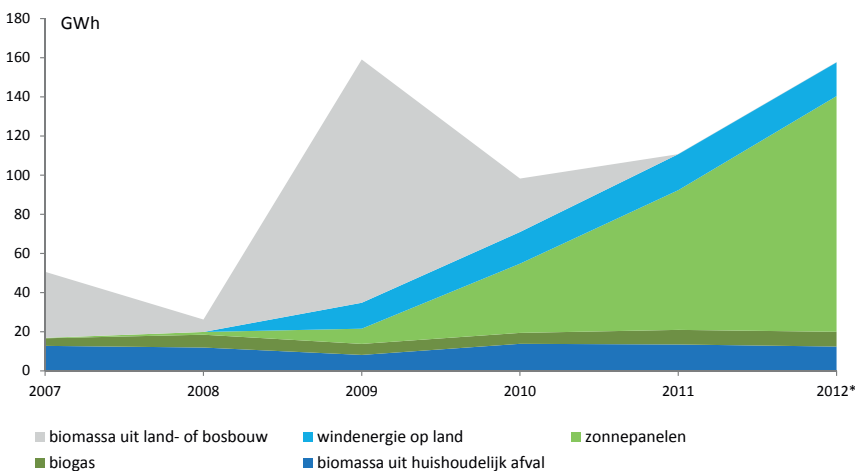

TON CO₂/INWONER

CO₂-UITSTOOT PER INWONER

Iedere gemeente heeft een ander profiel van energieverbruik en de CO₂-uitstoot. De aard van het industriële weefsel, het bebouwingspatroon, het wegennet... zorgen voor onderlinge verschillen. Dit wordt duidelijk door de CO₂-uitstoot per inwoner uit te drukken. Zo heeft in Waregem en Avelgem de industrie een grote impact of weegt in Deerlijk en Spiere-Helkijn mobiliteit sterk door.

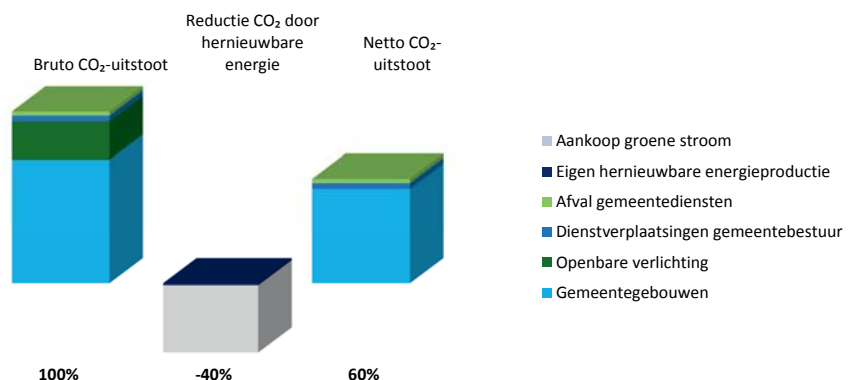
HERNIEUWBARE ENERGIE

In 2012 kwam 3/4de van hernieuwbare stroom van zonnepanelen. De rest komt van windturbines (Evolis) en stroomproductie van verschillende biogasinstallaties en de afvalverbrandingsinstallatie in Harelbeke. Vooral de aangroei van zonnepanelen springt in het oog. In 2012 werd de centrale in Harelbeke gesloten, die gestookt werd met biomassa. Als piekcentrale ving ze pieken in stroomvraag op, wat de grillige curve verklaart.

* de cijfers van 2012 zijn een extrapolatie van de periode januari - juni 2012

CO₂-UITSTOOT GEMEENTEBESTUUR

De CO₂-barometer berekent ook de CO₂-uitstoot van gemeentediensten. Doorgaans zijn gemeentebouwen goed zijn voor 3/4de van de uitstoot, gevolgd door openbare verlichting. Gemeenten reduceren hun CO₂-uitstoot door de aankoop van groene stroom en door eigen hernieuwbare energieproductie zoals zonnepanelen.

- Aankoop groene stroom
- Eigen hernieuwbare energieproductie
- Afval gemeentediensten
- Dienstverplaatsingen gemeentebestuur
- Openbare verlichting
- Gemeentebouwen

DE REGIONALE ENERGIETRANSITIE 2013-2018

De opmaak van een regionale energiestrategie werd opgenomen in het RESOC Streekpact 2007-2012. In het ontwerp-Streekpact 2013-2018 krijgt de energietransitie een prominente plaats. Dit betekent dat meerdere streekorganisaties, lokale besturen en sociale partners zich achter de energietransitie scharen en samen actie zullen ondernemen. In het voorjaar 2013 wordt het streekpact afgewerkt en worden de streekspeerpunten gedefinieerd.

Lokale besturen kunnen een lokaal energie- en klimaatbeleid op de rails te zetten. De regionale energiestrategie en de CO₂-barometer bieden alvast een stevige basis. Aan de hand van het burgemeestersconvenant kan dit (inter)gemeentelijk uitgebouwd worden. Via het burgemeestersonvenant roept de Europese Commissie de lokale besturen op zich achter de Europese energietransitie te scharen door zelf acties te formuleren. Bij het uitvoeren van acties kunnen gemeentebesturen en OCMW's rekenen op de ondersteuning van een pak streekactoren.

PRIORITEITEN VOOR DE REGIO

Als intercommunale voor streekontwikkeling wil Leiedal anticiperen op belangrijke uitdagingen voor de streek. De klimaatverandering en energietransitie horen hierbij. Leiedal wil de 13 steden en gemeenten ondersteunen bij hun lokale uitdagingen, inzetten op intergemeentelijke energiedossiers en regionale projecten trekken.

Leiedal vertrekt vanuit een "geïntegreerd perspectief". Om de energietransitie te realiseren, moeten we energie in

het woonbeleid, stedenbouwkundig beleid, sociaal beleid, milieubeleid, mobiliteitsbeleid, infrastructuurbeleid... integreren. Energie beschouwen we niet als een geïsoleerd thema.

Leiedal wil alvast inzetten op 3 prioriteiten:

- De (energie)renovatie van woningen versnellen. De huidige renovatiedynamiek in de regio is ontoereikend om de gebouwde omgeving energieneutraal te maken tegen 2050.

- Hernieuwbare energie op verschillende ruimtelijke schaalniveaus integreren: gebouwniveau (woning, bedrijfsgebouw...), wijk of buurtniveau (bedrijventerreinen, woonontwikkelingen, stadsdelen...) en regioniveau.
- Helpen om energie en klimaat een plaats te geven in het lokaal beleid. Leiedal kan de gemeenten bijstaan met de opgebouwde expertise, bij het burgemeestersconvenant, door intergemeentelijke initiatieven op te zetten...

MEER INFO?

Alle resultaten en aanbevelingen werden gebundeld in de publicatie 'Zuid-West-Vlaanderen energieneutraal tegen 2050, naar een regionale energiestrategie'.

Leiedal maakte voor iedere gemeente een apart rapport van de CO₂-barometer.

- info@leiedal.be
- dominiek.vandewiele@leiedal.be
- 056 24 16 16
- www.leiedal.be/energie